

Schaktning i utkanten av ett gravfält vid Ilända och Ekeby

L1983:6605
Nyköping Vrena-Ekeby 1:18
Vrena socken
Nyköpings kommun
Södermanlands län
Södermanland
Rasmus Ohlsson

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB

Radiatorvägen 11, 702 27 Örebro

Telefon 019-609 04 10

www.arkeologgruppen.se

arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

*Översiktskarta över Södermanlands län med platsen
för schaktningsövervakningen markerad i rött.*

© 2023 Arkeologgruppen AB
Arkeologgruppen rapport 2023:34
Lst dnr 431-5867-2023

Författare	Rasmus Ohlsson
Kvalitetsgranskning	Annica Ramström
Grafisk form	Nina Balknäs
Omslagsfoto	Schaktet för fiberkabeln med gravfältet i bakgrunden.
Foto	Arkeologgruppen AB om inte annat anges i figurtexten.

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
Villkor finns tillgängliga på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

Fastighetskartan: © Lantmäteriet Dnr: R50223371_200001

Terrängkartan, samt GSD-Översiktskartan: Lantmäteriet (CC0)

ARKEOLOGGRUPPEN AB RAPPORT 2023:34

ARKEOLOGISKT UNDERSÖKNING
I FORM AV SCHAKTNINGSÖVERVAKNING

Schaktning i utkanten av ett gravfält vid Ilända och Ekeby

L1983:6605
Nyköping Vrena-Ekeby 1:18
Vrena socken
Nyköpings kommun
Södermanlands län
Södermanland

Rasmus Ohlsson

Lst dnr 431-5867-2023

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning	5
Inledning	5
Bakgrund och kulturmiljö	5
Syfte och målgrupper	7
Metod och genomförande	7
Resultat	9
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen	10
Tekniska och administrativa uppgifter	11
Referenser	12
Förteckning över figurer	12
Förteckning över bilagor	12
Bilagor	13
<i>Bilaga 1. Schakttabell</i>	<i>13</i>

Figur 1. Översikt över området kring det aktuella undersökningsområdet, vilket är markerat med svart cirkel. Skala 1:250 000.

SAMMANFATTNING

Under hösten 2023 utförde Arkeologgruppen en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning nära Ilända och Ekeby i Södermanland. En sträcka på 165 meter övervakades i utkanten av gravfältet L1983:6605. Ingenting av arkeologiskt intresse påträffades vid undersökningen.

INLEDNING

I samband med förläggandet av fiberkabel i området kring Ekeby och Ilända under hösten 2023 utförde Arkeologgruppen en undersökning i form av schaktningsövervakning inom fornlämningsområdet till gravfältet L1983:6605. Beslutande i ärendet var Länsstyrelsen i Södermanlands län och Gästabudstaden AB bar kostnadsansvaret.

BAKGRUND OCH KULTURMILJÖ

Undersökningsområdet och gravfältet L1983:6605 ligger i ett rikt järnålderslandskap framför allt bestående av flera olika gravfält och ensamliggande gravar. Ilända gård finns belagd i de skriftliga källorna från tidigt 1300-tal och Ekeby gård, nordväst om undersökningsområdet, är belagd i källorna från mitten av 1300-talet (ISOF, Institutet för språk och folkminnen).

Gravfältet L1983:6605 består av 1 hög och 39 stensättningar. Högen är 11 meter i diameter, 0,5–1 meter hög och belägen i gravfältets södra del. Den har en mittgrop som troligen är en rest efter en jordkällare. Av stensättningarna är en 11 meter i diameter, medan resterande är 4–7 meter i diameter. Tre av stensättningarna har kantkedja. Lämningarna är övertorvade och flera av dem har påförda odlings- och röjningsstenar (Kulturmiljöregistret, KMR). I Kulturmiljöregistret framgår även att det på gravfältet finns bebyggelselämningar, främst i den västra delen, men exakt vad för typ av lämningar som åsyftas är oklart. De kunde på grund av växtligheten inte identifieras i fält, men det verkar troligt att de tillhör den moderna bebyggelsen.

Direkt öster om L1983:6605 återfinns gravfältet L1983:6558, på Iländabacken. Gravfältet består av 1 röse, 10 högar och 14 runda stensättningar. Röset är 10 meter i diameter och 0,6 meter högt. Högarna är 5–8 meter i diameter och mellan 0,5–0,8 meter höga. Stensättningarna är 4–9 meter i diameter och 0,2–0,4 meter höga. Lämningarna är övertorvade och bevaxta med blandskog. Cirka 50 meter söder om L1983:6558 ligger en högliknande lämning (L1983:7147) och ytterligare en högliknande lämning (L1983:6613) ligger längre söderut i Rosendal (KMR).

Figur 2. Fornlämningsområdet (KMR) runt om undersökningsområdet. Platsen för schaktningsövervakningen är markerad med svart. Skala 1:10 000.

Sydöst om undersökningsområdet ligger gravfältet L1983:6614, vilket består av 1 hög om 12 meter i diameter och höjd på 0,7–0,9 meter samt 9 runda stensättningar om 3–8 meter i diameter och höjd på 0,2–0,5 meter. Sydväst om undersökningsområdet ligger tre kvadratiska stensättningar i nära anslutning till varandra (L1983:7141, L1983:6604, L1983:7142) och väster om dem ligger fornborgen L1983:6566. Fornborgen består av en inre och en yttre vall, varav den yttre är avbruten på flera platser. Söder om dessa lämningar, vid Skrivargården, ligger två högar om 7 meter i diameter (L1983:6030, L1983:7140) och sydväst om dem ligger en stensträng (L1983:6108) samt två stensättningar, varav den ena osäker (L1983:6107, L1983:6766). Nordöst om undersökningsområdet ligger två stensättningar (L1983:6687, L1983:6688) högt belägna på två av de skogbevuxna höjderna. Nordväst om undersökningsområdet, vid Ekeby, ligger två gravfält (L1983:6709, L1983:6160) och fyra ensamliggande stensättningar (L1983:6633, L1983:6632, L1983:6095, L1983:6096) (KMR).

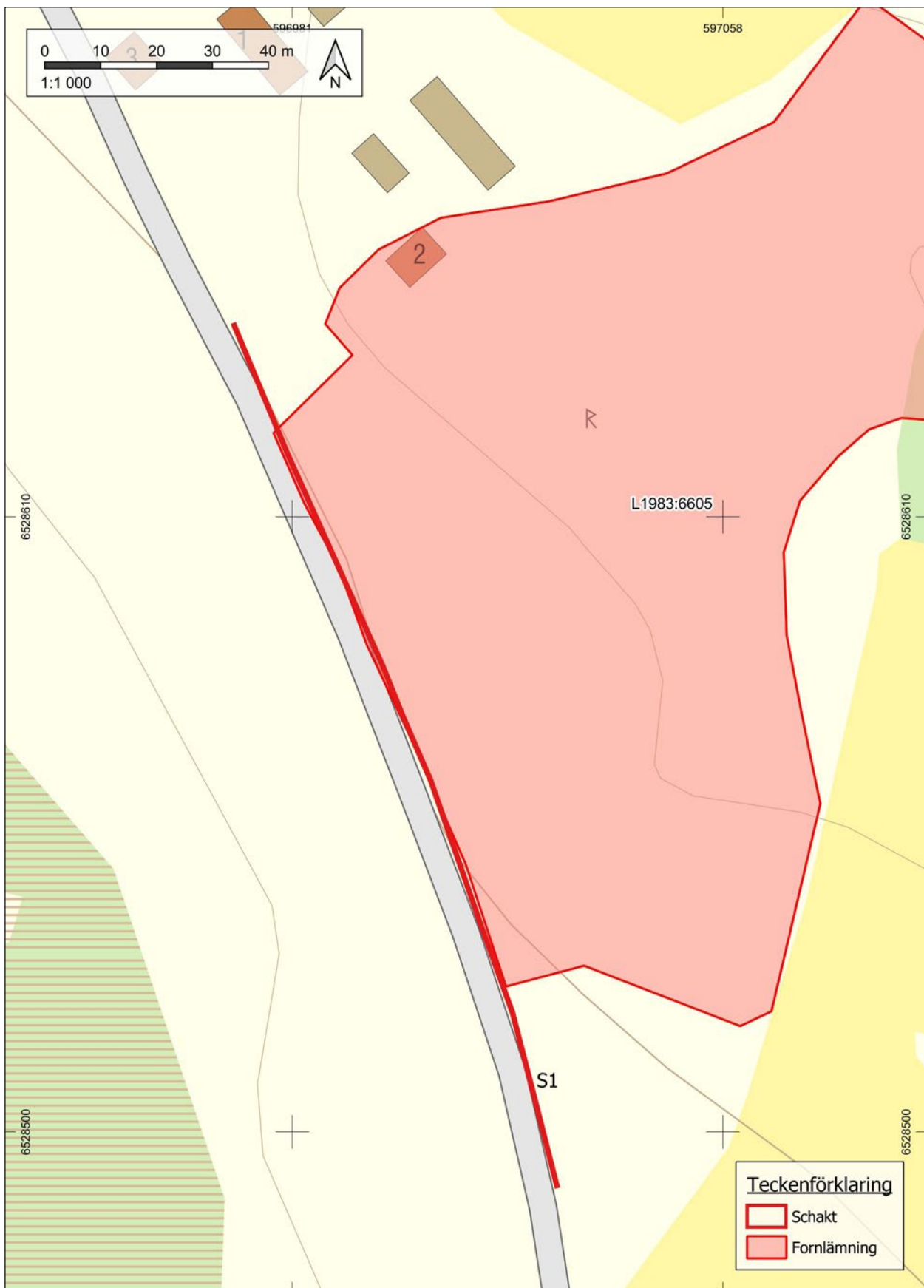
SYFTE och MÅLGRUPPER

Schaktningsövervakningens syfte var i första hand att undvika att fornlämning påverkas av arbetsföretaget och i andra hand, om undvikande av fornlämning inte var möjligt, att löpande undersöka och dokumentera mindre komplicerade lämningar samt att ta tillvara på fynd.

Målgrupper för undersökningen är i första hand Länsstyrelsen och Gästebudstaden AB.

METOD och GENOMFÖRANDE

Inför anläggandet av fiberkabel schaktades en sträcka på cirka 165 meter längs den östra sidan av en grusväg. Schaktet grävdes med bredd på 0,4 meter och till ett djup på 0,5–0,7 meter. Schaktet dokumenterades skriftligt, fotograferades och mättes in med handhållen GPS i koordinatsystem SWEREF 99TM. Allt eftersom schaktet grävdes lades kabel ned och schaktet fylldes igen. Det innebär att hela schaktet aldrig stod öppet samtidigt och kunde därför inte fotograferas i sin helhet.

Figur 3. Schaktplan över undersökningsområdet. Skala 1:1 000.

RESULTAT

Schaktet grävdes mellan vägkanten och ett dike öster om vägen i utkanten av gravfältet L1983:6605. Överst i schaktet framkom 0,1–0,3 meter vägmateriäl av sand och grus i delen närmast vägen samt matjord närmast diket. Under det påträffades ett 0,1 meter tjockt lager av brun sand liggandes över steril undergrund av gråbrun lera. I fyllnaden för vägen framkom enstaka stenar och mindre samlingar av stenar. Stenarna var cirka 0,1×0,1–0,3×0,3 meter stora. I botten av matjorden påträffades enstaka tegelbrockor. Där marken var som lägst, strax söder om fastigheten, var jorden grusigare i toppen och utanför matkällaren i schaktets norra del framkom stora mängder småsten i en nedgrävning som troligen tillhörde en vägtrumma. Vid schaktningen framkom ingenting av arkeologiskt intresse.

Gravfältet L1983:6605 var bevuxet med högt gräs vid tillfället för fältarbetet. Det var även bevuxet med enstaka träd och ett dussintal nyponbuskar. Några av stensättningarna på gravfältet kunde identifieras, men växtligheten orsakade att majoriteten inte kunde återfinnas. Inga tydliga tecken på skador kunde heller bekräftas. Gravfältet är beläget högt i landskapet i en sydvästlig sluttning med berg bitvis synligt i sluttningen. Höjden är en av flera i landskapet med lämningar som sticker upp ur åkerlandskapet. Öster om gravfältet är höjden något högre och skogbeklädd. På den högre delen, Iländabacken, ligger gravfältet L1983:6558.

Figur 4. Schaktet (S1) i undersökningsområdets södra del. Foto från söder.

Figur 5. Schaktet (S1) i undersökningsområdets norra del. Foto från norr

UTVÄRDERING AV RESULTATEN

i förhållande till undersökningsplanen

Undersökningens syfte var att i första hand undvika påverkan på fornlämningen. Schaktet kunde förläggas på ett sådant vis att inga lämningar påverkades av arbetet och ingenting av arkeologiskt intresse framkom.

Figur 6. Övervuxen grav på gravfältet L1983:6605. Foto från väster.

TEKNISKA och ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Län	Södermanland
Kommun	Nyköping
Landskap	Södermanland
Socken	Vrena
Fastighet	Nyköping Vrena-Ekeby 1:18
Lämningsnummer	L1983:6605
Lämningsstyp	Gravfält
Datering	Järnålder
Typ av undersökning	Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning
Länsstyrelsens beslutsdatum	2023-09-15
Länsstyrelsens diarienummer	431-5867-2023
Ärendenummer i Fornreg	202301073
Arkeologgruppens projektnummer	P23060
Projektledning	Rasmus Ohlsson
Personal	Rasmus Ohlsson
Undersökningstid	2023-09-20
Undersökt yta	66 m ²
Inmätningsteknik	Handhållen GPS
Koordinatsystem	SWEREF 99TM
Höjdsystem	RH 2000
Arkiv	Arkivmaterial förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.
Digitalt arkiv	Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.
Fynd	Inga fynd påträffades.

REFERENSER

Institutet för språk och folkminnen (ISOF), Ortnamnsregistret,
<https://ortnamnsregistret.isof.se/place-names>

Kulturmiljöregistret (KMR),
<https://app.raa.se/open/fornsok/>

FÖRTECKNING ÖVER FIGURER

- Figur 1. Översikt över området kring det aktuella undersökningsområdet, vilket är markerat med svart cirkel. Skala 1:250 000.*
- Figur 2. Fornlämningsområdet runt om undersökningsområdet. Platsen för schaktningsövervakningen är markerad med svart. Skala 1:10 000.*
- Figur 3. Schaktplan över undersökningsområdet. Skala 1:1000.*
- Figur 4. Schaktet S1 i undersökningsområdets södra del. Foto från söder.*
- Figur 5. Schaktet S1 i undersökningsområdets norra del. Foto från norr.*
- Figur 6. Övervuxen grav på gravfältet L1983:6605. Foto från väster.*

FÖRTECKNING ÖVER BILAGOR

- Bilaga 1. Schakttabell*

BILAGOR

Bilaga 1. Schakttabell

Snr	Storlek/m	Djup/m	Beskrivning	Anläggning
1	165x0,4	0,5–0,7	Grävd i väggkant. 0,1–0,3 m vägbank av sand och grus närmast vägen och matjord längre ut över 0,1 m brun sand. Undergrund av gråbrun lera.	–

Arkeologgruppen AB

RAPPORT 2023:34

